

University of Groningen

De TBS met voorwaarden en de rol van de reclassering

Brouwer, C; Elzinga, H.K.

Published in:

Ontmoetingen : Voordrachtenreeks van het Lutje Psychiatrisch-Juridisch Gezelschap

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2003

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Brouwer, C., & Elzinga, H. K. (2003). De TBS met voorwaarden en de rol van de reclassering.

Ontmoetingen : Voordrachtenreeks van het Lutje Psychiatrisch-Juridisch Gezelschap, 9, 41 - 50.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

De TBS met voorwaarden en de rol van de reclassering

C. Brouwer en H.K. Elzinga***

Voorwaardelijke varianten van de terbeschikkingstelling (1)

De tbs is een bekende maatregel. Veelal denkt men dan aan de tbs met dwangverpleging, de veroordeelde moet worden opgenomen in een tbs-kliniek en wordt daar behandeld. Naast deze intramurale vorm van tbs zijn er ook extramurale varianten van de tbs. De eerste voorwaardelijke variant, in de wet de tbs met voorwaarden genoemd, wordt door de strafrechter opgelegd naar aanleiding van de berechting van een strafbaar feit. Deze variant wordt ook wel aangeduid als de tbs met voorwaarden aan de voordeur. De tweede voorwaardelijke variant is de voorwaardelijke beëindiging van de tbs (met dwangverpleging). In het kader van een verlengingszitting of in een door het OM of de terbeschikkinggestelde uitgelokte procedure wordt aan de rechtbank gevraagd het bevel van dwangverpleging te beëindigen en de tbs voort te zetten onder voorwaarden. Deze variant wordt wel aangeduid als de tbs met voorwaarden aan de achterdeur en luidt in de regel het einde van de tbs-maatregel in.

In deze bijdrage zullen de beide voorwaardelijke varianten vanuit twee invalshoeken worden belicht. Allereerst zullen de meer juridisch procedurele aspecten aan de orde komen. Vervolgens zal aandacht worden besteed aan de rol van de reclassering bij de vormgeving en tenuitvoerlegging van de voorwaardelijke varianten. Daarbij wordt ook ingegaan op het proefverlof, dat in de meeste gevallen vooraf gaat aan de voorwaardelijke beëindiging van de tbs.

* Cynthia Brouwer was tot 1 december 2002 beleidsmedewerkster TBS bij de Reclassering Nederland; zij schreef het tweede deel van deze bijdrage.

** Hanny Elzinga is universitair hoofddocent strafrecht aan de RUG; van haar hand is het eerste deel van deze bijdrage.

Aan de voordeur: de tbs met voorwaarden

Voor het opleggen van de maatregel tbs, dus ook voor de tbs met voorwaarden, geldt dat aan een aantal wettelijke vereisten moet zijn voldaan.¹ Zo moet de rechter vaststellen dat de verdachte een ernstig strafbaar feit heeft begaan onder invloed van een geestelijke stoornis. Door deze geestelijke stoornis kan het strafbare feit niet (geheel) aan de verdachte worden toegerekend. Vervolgens moet er worden voldaan aan het gevaarscriterium. De verdachte die leidt aan een geestelijke stoornis, moet ‘de veiligheid van anderen, dan wel de algemene veiligheid van personen of goederen’ in gevaar brengen.² Voordat de rechter de maatregel tbs kan opleggen moet hij zich laten adviseren over de toerekenbaarheid van de verdachte en de mogelijke gevaarlijkheid van de verdachte. Tenminste twee gedragsdeskundigen, waaronder in ieder geval een psychiater, moeten de verdachte hebben onderzocht.

Besluit de rechter de maatregel tbs op te leggen dan moet de rechter vervolgens beoordelen of verpleging van overheidswege noodzakelijk is.³ Is de rechter van oordeel dat de veroordeelde verpleegd moet worden, dan wordt deze beslissing als het ware toegevoegd aan de oplegging van de tbs. Is verpleging van overheidswege niet noodzakelijk dan legt de rechter een tbs met voorwaarden op. Vervolgens stelt de rechter de voorwaarden vast waaraan de veroordeelde zich zal moeten houden. De veroordeelde leeft vrijwillig die voorwaarden na. De rechter moet dan ook nagaan of de veroordeelde bereid is zich aan de gestelde voorwaarden te houden.⁴

De wetgever heeft aangegeven welke voorwaarden de rechter onder meer kan stellen.⁵ Zo kan de rechter bepalen dat de veroordeelde zich laat opnemen in een inrichting, of zich onder behandeling stelt van een deskundige. Ook mag de rechter bepalen dat de veroordeelde de medicijnen inneemt die door een behandelend arts zijn voorgeschreven of gedooft dat hem die medicijnen worden toegediend. Vanzelfsprekend mogen de gestelde voorwaarden niet de vrijheid van godsdienst of levensovertuiging of de staatkundige vrijheid van de veroordeelde beperken, net zoals dat geldt voor de voorwaardelijke straf.

De kern van deze maatregel is dat de voorwaarden worden nageleefd. Met het oog op die naleving kan de rechter bepalen dat aan de veroordeelde hulp en steun zal worden verleend door, in de regel een reclasseringsinstelling. Het is ook de reclassering die het feitelijke toezicht uitoefent op de naleving

¹ Zie de artt. 37a e.v. Sr. Zie voor de tbs met voorwaarden met name de artt. 38 e.v. Sr.

² Zie art. 37a lid 1 sub 2 Sr.

³ Zie art. 37b Sr.

⁴ Zie art. 38 lid 3 Sr. Dit vereiste stelt de wet niet bij een voorwaardelijke veroordeling.

⁵ Zie art. 38a Sr.

van de gestelde voorwaarden.⁶ Als daar aanleiding voor is kan de rechter de voorwaarden aanvullen, wijzigen of opheffen.⁷ Worden de voorwaarden niet nageleefd of levert de terbeschikkinggestelde een te groot gevaar op voor 'de veiligheid van anderen dan wel de algemene veiligheid van personen of goederen', dan kan de tbs met voorwaarden relatief eenvoudig worden omgezet in een tbs met verpleging.⁸

De duur van de tbs met voorwaarden is door de wetgever beperkt tot 4 jaar. De tbs met voorwaarden wordt voor 2 jaar opgelegd en kan maar eenmaal worden verlengd met maximaal 2 jaar.

Aan de achterdeur: de voorwaardelijke beëindiging van de tbs

De voorwaardelijke beëindiging van de tbs komt pas aan het einde van een tbs in beeld. Bij deze voorwaardelijke variant oordeelde de rechter eerder dat aan de verdachte tbs moest worden opgelegd, maar dan met verpleging van overheidswege. Blijkt na verloop van tijd dat de terbeschikkinggestelde, gelet op zijn gevaarlijkheid, niet meer van overheidswege behoeft te worden verpleegd, maar dat de terbeschikkingstelling nog niet beëindigd kan worden, dan kan de rechtbank besluiten de tbs *voorwaardelijk* te beëindigen.

Aan een voorwaardelijke beëindiging van de tbs kunnen dezelfde voorwaarden worden gesteld als aan een tbs met voorwaarden. Naar de inhoud gaat het dus om eenzelfde maatregel.⁹ Eveneens kan de rechtbank bepalen dat aan de terbeschikkinggestelde bij de naleving van de voorwaarden hulp en steun zal worden verleend door de reclassering. Het toezicht op de naleving is ook overeenkomstig geregeld.

Tot het voorwaardelijk beëindigen van de tbs kan de rechtbank op twee momenten beslissen.

Allereerst bij de reguliere verlengingszitting. Een tbs geldt voor de duur van twee jaar en kan daarna worden verlengd. Het OM moet een verlenging van de tbs vorderen en de rechtbank beslist hierop.¹⁰ De rechtbank kan de tbs verlengen met twee jaren of met één jaar. Bij een verlenging van de tbs met één jaar kan de rechtbank de tbs voorwaardelijk beëindigen. De rechtbank kan dit ambtshalve beslissen, het OM kan voorwaardelijke beëindiging vorderen en de terbeschikkinggestelde of zijn raadsman kunnen de rechtbank hierom verzoeken. De rechtbank zal hiertoe uiteraard alleen overgaan als de

⁶ Het openbaar ministerie is belast met het formele toezicht. Zie art. 38a lid 3 Sr.

⁷ Zie art. 38b Sr. Zowel het openbaar ministerie als de terbeschikkinggestelde of zijn raadsman kunnen de rechter hierom vragen.

⁸ Zie art. 38c Sr.

⁹ Zie art. 38g lid 2 Sr.

¹⁰ Zie met betrekking tot de te volgen procedure art. 509o e.v. Sv .

gevaarlijkheid van de terbeschikkinggestelde tot een aanvaardbaar niveau is teruggebracht. Hoewel het wettelijk niet is vereist, ligt het voor de hand dat de rechtbank zich over het voorwaardelijk beëindigen van de tbs laat adviseren.¹¹ Het tweede moment waarop de rechtbank de tbs voorwaardelijk kan beëindigen is in een uitgelokte procedure.¹² Zowel de terbeschikkinggestelde of zijn raadsman als het OM kunnen de rechtbank vragen de tbs voorwaardelijk te beëindigen. Dit kan uitsluitend als de terbeschikkinggestelde in ieder geval gedurende twaalf maanden onafgebroken met proefverlof is geweest en in die periode de tbs niet is verlengd. De voorwaardelijke beëindiging geldt dan nog voor de duur van het bevel tot terbeschikkingstelling. De voorwaardelijke beëindiging van de tbs kan steeds met één jaar worden verlengd.¹³ Bovendien is de voorwaardelijke beëindiging gemaximeerd voor de duur van drie jaar.

Hoewel de tbs met voorwaarden en de voorwaardelijke beëindiging van de tbs naar inhoud nagenoeg gelijk zijn, is de achtergrond van deze twee voorwaardelijke varianten verschillend. De tbs met voorwaarden beoogt, indien dat verantwoord is, te voorkomen dat de veroordeelde in een tbs-kliniek behandeld moet worden. Bij de voorwaardelijke beëindiging heeft de wetgever de rechtbank bij de verlengingsbeslissing meer armslag willen bieden. Voorheen kon de rechtbank slechts beslissen de tbs met één of twee jaar te verlengen, dan wel de tbs te beëindigen. Besloot de rechtbank de tbs te beëindigen dan bleek in de praktijk dat in sommige gevallen de terbeschikkinggestelde de inrichting verliet, zonder dat er aandacht was besteed aan zijn terugkeer in de maatschappij. Met het oog op recidivegevaar was dit geen wenselijke ontwikkeling. Door de rechtbank de mogelijkheid te geven de tbs voorwaardelijk te beëindigen, kan worden gewerkt aan de terugkeer van de terbeschikkinggestelde in de maatschappij na een behandeling in een tbs-kliniek.

Een kwetsbaar instrument

Zowel de tbs met voorwaarden als de voorwaardelijke beëindiging van de tbs zijn kwetsbare instrumenten. Voor beide varianten geldt dat er maatwerk moet worden geleverd. Dit betekent niet alleen dat de juridische kaders goed

¹¹ Zie bijvoorbeeld art. 46 RVT over de adviezen van het hoofd van de inrichting en de reclas-sering. Art. 509t lid 5 Sv biedt de rechtbank de mogelijkheid de beslissing tot voorwaardelijke beëindiging voor drie maanden aan te houden om zich in die periode te laten voorlichten, bijvoorbeeld door de reclas-sering.

¹² Zie art. 38h Sr.

¹³ Zie art. 38j Sr.

moeten aansluiten en er voldoende juridische instrumenten moeten zijn om in te grijpen, maar ook dat de betrokken partijen goed moeten samenwerken. Hierbij moet worden gedacht aan de rechter, het openbaar ministerie, en hulpverlenende instanties zoals behandelklinieken en de reclassering. Het is de strafrechter die de sanctie op maat uiteindelijk oplegt. Om dit goed te kunnen doen moet de rechter worden voorgelicht door de betrokken instanties. Bovendien moet de rechter ook tijdig worden voorgelicht. Een alerte houding van het openbaar ministerie is hiervoor onontbeerlijk. Tot slot staat of valt de tbs met voorwaarden of de voorwaardelijke beëindiging van de tbs met een adequate tenuitvoerlegging.

Dit vraagt van de betrokken partijen in de eerste plaats dat zij zich hier bewust van zijn. Voor de rechter geldt dat hij zich op gedetailleerd niveau moet bezighouden met de vormgeving van de ten uitvoer te leggen sanctie. De rechter moet bijvoorbeeld beslissen waar de veroordeelde een behandeling moet ondergaan. Voordat de rechter dit kan beslissen zal op de terechtzitting al bekend moeten zijn of de beoogde instelling de verdachte wil behandelen en op welke termijn er plaats zal zijn, mocht de verdachte tot tbs met voorwaarden worden veroordeeld. Deze instellingen kampen vaak met wachtlijsten. Dit houdt dus in dat de rechter tijdig moet worden voorgelicht. Voor het openbaar ministerie betekent dit niet alleen dat er tijdig (multidisciplinaire) rapportage moet worden aangevraagd. Als een tbs met voorwaarden tot de mogelijkheden behoort zal het openbaar ministerie ook moeten onderzoeken welke voorwaarden aan de op te leggen tbs moeten worden verbonden. Het openbaar ministerie doet er dan goed aan ook aan de reclassering advies te vragen, met het oog op de begeleiding van de terbeschikkinggestelde bij de naleving van de voorwaarden.¹⁴

Er moet dus veel voorbereidend werk worden verricht voordat de rechter een tbs met voorwaarden op maat kan opleggen. In de praktijk levert dit soms problemen op. Bijvoorbeeld als de rechter en het openbaar ministerie van mening verschillen over de vorm van de tbs: met verpleging of met voorwaarden.

De voorwaardelijke varianten in de praktijk (2)

De kerntaken van de reclassering bestaan uit voorlichting, uitvoering en ontwikkeling van taakstraffen en begeleiding en toezicht¹⁵ in een gedwongen, justitieel kader. De reclassering is een organisatie die hoewel zij geen onderdeel uitmaakt van het ministerie van justitie, wel volledig door justitie

¹⁴ Dit geldt overigens ook voor de voorwaardelijke beëindiging van de tbs.

¹⁵ In wettelijke termen: “hulp en steun verlenen bij de naleving van de voorwaarden”.

wordt gefinancierd. Verantwoording over geleverde prestaties vindt plaats aan het ministerie op basis van een productscore. De werkzaamheden van de reclassering waar het in deze voordracht over gaat vallen binnen de product-categorieën “toezicht” en “trajectbegeleiding”. Voor beide soorten van begeleiding is door het ministerie bepaald hoeveel uren aan een cliënt mogen worden besteedt en aan welke overige criteria moet worden voldaan, voor het genoemde product wordt “gescoord”. Algemeen uitgangspunt is dat de reclassering bij deze begeleidingen samenwerkt met andere instanties die een rol spelen bij de resocialisatie van de betreffende justitiabele. Men noemt dit binnen de reclassering het “duaal casemanagement”.

De reclassering speelt een grote, wettelijk vastgelegde, rol bij de terugkeer van terbeschikkinggestelden in de samenleving. Hier in het noorden betekent dat, dat we voornamelijk te maken hebben de uitstroom uit de Van Mesdag-kliniek, Hoeve Boschoord, en de FPK van het APZ Drenthe. De juridische kaders waarin dat gebeurt zijn: proefverlof (en soms ook al het woonverlof) en de voorwaardelijke beëindiging van het bevel verpleging. Daarnaast speelt de reclassering een rol aan de voordeur van de tbs, de tbs met voorwaarden. In het ressort Leeuwarden worden op dit moment¹⁶ ongeveer 27 mensen begeleid bij het uitstromen uit de kliniek en zo’n 24 in een TBS met voorwaarden. Dit betreft één peilmoment per kwartaal en de cijfers laten tot nu telkens plusminus 50-55 tbs-begeleidingen in een jaar zien. In absolute aantallen zijn dat niet heel veel cliënten. Aan deze categorie wordt echter een groot deel van de reclasseringscapaciteit besteed vanwege het zeer intensieve karakter van de begeleidingen en het hoge risico dat eraan verbonden is.

In de genoemde juridische kaders is het, naast begeleiding en toezicht, tevens de taak van de reclassering om in een vroeg stadium voor te lichten over de voorwaarden waarbinnen de terbeschikkinggestelde veilig in de samenleving kan functioneren. De voorwaarden zullen altijd zo concreet mogelijk worden ingevuld en zoveel mogelijk toegespitst worden op de tijdens de behandeling geformuleerde risicofactoren voor terugval. Alle (voorgenomen) tbs-begeleidingen worden besproken in een periodiek casuïstiekoverleg, waar een consulentspsychiater en, in het noorden, tot nu toe ook een jurist aanwezig was. Daarin wordt besproken of een voorgenomen begeleiding haalbaar is en wordt het advies aan de rechter of de kliniek definitief vastgesteld. Daarnaast wordt voor lopende tbs-begeleidingen het begeleidingsbeleid en het toezichtbeleid per individu bepaald, besproken en eventueel bijgesteld en worden de rapportages, zoveel mogelijk besproken voordat ze worden uitgebracht. Eerst zal de werkwijze bij het proefverlof aan de orde

¹⁶ Ten tijde van de voordracht, november 2002.

komen, daarna de voorwaardelijke beëindiging van de verpleging bij TBS en de TBS met voorwaarden.

Proefverlof

Gedurende de fase van de dwangverpleging heeft de reclassering geen formele rol. Wel is er in vrijwel alle tbs-klinieken een contactfunctionaris actief. Deze functioneert als een intermediair tussen de kliniek en de reclassering wanneer een individuele terbeschikkinggestelde in aanmerking komt voor resocialisatie. Op het moment dat de terbeschikkinggestelde daadwerkelijk gaat resocialiseren, wordt een reclasseringswerker als vaste begeleider aangewezen. Deze stelt in samenspraak met de terbeschikkinggestelde een proefverlofplan op. Daarin worden de voorwaarden geformuleerd waaronder de reclassering het verantwoord acht de terbeschikkinggestelde in meer of mindere mate zelfstandig te laten functioneren in de samenleving. Het proefverlof vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de kliniek, maar wordt begeleid door de reclassering die ook controleert of de voorwaarden worden nagekomen. In de voorwaarden kan bijvoorbeeld worden opgenomen dat de terbeschikkinggestelde zich onthoudt van middelengebruik, zich vestigt in een andere plaats dan die waar het delict gepleegd is, geen contact met slachtoffers of nabestaanden onderhoudt, de voorgeschreven medicatie inneemt, zijn behandeling continueert, een zinvolle dagbesteding heeft, zinvolle vrijetijdsbesteding zoekt en zich op al deze punten laat controleren door de reclassering. Daarnaast geldt binnen het proefverlof altijd de algemene voorwaarde dat men zich niet aan het plegen van enig misdrijf schuldig zal maken.

Wanneer het proefverlofplan gereed is, gaat dit samen met een advies van de kliniek naar de minister van justitie die beslist of het proefverlof verleend wordt. Tijdens het proefverlof wordt door de reclassering iedere twee maanden gerapporteerd aan de kliniek over de voortgang van het proefverlof. Indien noodzakelijk wordt tussentijds gerapporteerd over incidenten of een (dreigende) overtreding van de proefverlofvoorwaarden. Het hoofd van de kliniek kan het proefverlof intrekken wanneer dit noodzakelijk is ter bescherming van de samenleving, of de veiligheid van personen of goederen of wanneer de terbeschikkinggestelde een voorwaarde niet nakomt. Hij wordt dan teruggeplaatst in de kliniek.¹⁷

Tijdens het proefverlof wordt door de reclassering aan de kliniek geadviseerd over de wenselijkheid van tbs-verlenging. Dit advies kan worden ver-

¹⁷ 50 BVT.

gezeld door een advies van de consultantpsychiater van de reclassering die bemoeienis heeft gehad met de terbeschikkinggestelde.¹⁸ Bovendien kan de reclassering wanneer daartoe aanleiding is, aan de kliniek voorstellen de proefverlofvoorwaarden te wijzigen of op te heffen.

Tijdens het proefverlof wordt ernaar gestreefd de terbeschikkinggestelde veilig te laten wonen, werken en te helpen bij het opbouwen van een sociaal leven. Er wordt hulp geboden bij het vinden van passende huisvesting, van zelfstandig tot beschermd wonen, en het vinden van werk of opleiding. Daarnaast worden de financiën gestructureerd en gecontroleerd en wordt indien nodig begeleiding gegeven bij bestaande relaties of hulp geboden bij het opbouwen van nieuwe. De band met de kliniek wordt langzaam afgebouwd zodat de terbeschikkinggestelde steeds zelfstandiger kan gaan functioneren.

Voorwaardelijke beëindiging van de dwangverpleging

Indien het bevel verpleging voorwaardelijk beëindigd wordt, valt de bemoeienis en de verantwoordelijkheid van de kliniek voor de terbeschikkinggestelde weg. Dit maakt de verantwoordelijkheid voor de reclassering groter. De terbeschikkinggestelde kan niet langer terugvallen op zijn plek in de kliniek wanneer het minder goed met hem gaat. Daarom moeten de voorwaarden voor een veilig verblijf zodanig worden geformuleerd dat moeilijkheden niet direct tot een gevaarlijke situatie kunnen leiden. Moeilijkheden doen zich soms voor bij controles op middelengebruik. Reclasseringswerkers zijn niet bevoegd daarop te controleren en zijn hiervoor afhankelijk van de CAD's. Deze zijn echter alleen tijdens kantooruren geopend voor controles, terwijl onze cliëntengroep soms gebaat is bij onverwachte controles aan huis op verschillende tijdstippen.

De voorwaardelijke beëindiging duurt maximaal drie jaren en daarna houdt het toezicht en begeleiding door de reclassering op. In die drie jaar wordt gepoogd de vaardigheden van de terbeschikkinggestelde op een zodanig niveau te krijgen dat hij het na ommekomst van de termijn ook alleen zal redden, of wordt de terbeschikkinggestelde toegeleid naar, en gemotiveerd voor, een vervolgvoorziening. Soms is dat de (F)PTZ, een andere keer is dat het algemeen maatschappelijk werk of bijvoorbeeld de SPD, ook kan dit beschermd wonen, of een gezinsvervangend tehuis zijn, alles afhankelijk van de problematiek.

¹⁸ 60 lid 2 RVT.

In het ressort Leeuwarden maken de meeste terbeschikkinggestelden de termijn van de voorwaardelijke beëindiging vol, een enkele TBS wordt eerder beëindigd. Het komt echter ook voor dat een ex-terbeschikkinggestelde zich na een korte of langere periode van zelfstandig functioneren meldt bij de reclassering omdat zich moeilijkheden voordoen die hij alleen niet het hoofd kan bieden. We proberen hem dan door te verwijzen naar de juiste instanties. Hieruit kan niet automatisch de conclusie worden getrokken dat de termijn van drie jaar begeleiding en toezicht te kort is. De winst van de (klinische) behandeling en nazorg door de reclassering zit 'm in het feit dat de terbeschikkinggestelde hulp vraagt voor hij weer over de schreef gaat.

De eindverantwoordelijkheid voor de terbeschikkinggestelde aan wie geen dwangverpleging (meer) is opgelegd, berust bij het openbaar ministerie en in laatste instantie bij de minister van justitie. De verantwoordelijkheid voor de dagelijkse gang van zaken is gedelegeerd aan de reclassering. Rapportage over het verloop van de voorwaardelijke beëindiging van de dwangverpleging door de reclassering vindt dan ook plaats aan deze instanties (en niet meer aan de kliniek), eenmaal per drie maanden. Ook een (dreigende) overtreding van de voorwaarden of een incident dat de veiligheid van de samenleving in gevaar brengt wordt gemeld aan het openbaar ministerie. Deze kan de aanhouding van de terbeschikkinggestelde bevelen en een vordering tot hervatting van de dwangverpleging indienen bij de rechter. In de praktijk blijkt dat het sec overtreden van een voorwaarde meestal niet voldoende is om een tbs met voorwaarden om te zetten in een tbs met verpleging. Er moet ook enige mate van gevaar aangetoond worden.¹⁹ Er wordt naar gestreefd om een verzoek tot omzetting aan de officier van justitie vergezeld te laten gaan door een advies van de consulent-psychiater die de mate van gevaar kan beoordelen.

TBS met voorwaarden

In de praktijk verloopt de afstemming tussen rechter en reclassering bij het opleggen van een tbs met voorwaarden niet altijd even soepel. De reclassering wordt soms geconfronteerd met een vonnis tbs met voorwaarden zonder dat vooraf overleg is geweest. In die gevallen heeft de rechter de voorwaarden geformuleerd, zonder dat de door de reclassering zijn getoetst op haalbaarheid. Ook komt het voor dat de rechter toch een tbs met voorwaarden uitspreekt terwijl de reclassering meent dat de veiligheid van de samenleving daarmee niet gewaarborgd kan worden en negatief heeft geadviseerd. De-

¹⁹ Hoewel dat niet met zoveel woorden in de wet is opgenomen.

zelfde problemen doen zich voor bij de voorwaardelijke beëindiging. In deze situaties is de reclassering toch gehouden het vonnis uit te voeren. Dit kan en heeft in het verleden tot zeer verstoorde relaties tussen cliënt en reclassering geleid en soms zelfs tot gevaarlijke situaties.

Naast de hiervoor genoemde problemen, speelt bij de tbs met voorwaarden ook een andere moeilijkheid: de wachttijden voor opname en behandeling. Vaak kampen de instellingen met wachtlijsten, variërend van enkele weken tot soms een jaar of langer. Daarnaast zijn er instellingen waar voldoende beschikbare plaatsen zijn, maar waarvoor de problematiek van onze cliëntèle een contra-indicatie vormt. Dit nijpt vooral in de situatie waarin de tbs met voorwaarden naast een detentie is opgelegd en een noodzakelijk geachte opname niet aansluitend op de detentie kan plaatsvinden. De terbeschikkinggestelde moet dan na ommekomst van de detentie worden vrijgelaten en verblijft in de samenleving omdat tbs met voorwaarden geen vrijheidsbenemende titel met zich meebrengt. De reclassering probeert in een dergelijk geval een steunstructuur om de terbeschikkinggestelde te bouwen, echter garanties voor de veiligheid van de samenleving ontbreken.

Om de voorwaardelijke varianten van de tbs te laten slagen moet door de betrokken partijen maatwerk worden geleverd. Het slagen van de voorwaardelijke varianten van de tbs staat of valt met een goede tenuitvoerlegging. Dit vraagt van het openbaar ministerie en de rechter dat zij zich bij de behandeling van de zaak, meer dan gewoonlijk, bezighouden met de inhoud van de op te leggen sanctie. Maar ook de reclassering speelt daarbij een belangrijke rol. Voor een goed verloop is het noodzakelijk de reclassering tijdig bij het proces te betrekken.